

ΤΟ ΠΑΝΑΡΜΟΝΙΟΝ ΤΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ Κ. Κ. ΨΑΧΟΥ

Ὁδηγός, γνώμων καὶ μέτρον φωνητικόν τῆς Βυζαντινῆς μουσικῆς ὑπέρβεν ἀνεκαθεν ἢ *φωνητικῆ παραδόσις*, διὰ τῆς ὁποίας διεσφῆθι διὰ μέσου τῶν αἰώνων ὁ χαρακτήρ τοῦ τε ἱεροῦ καὶ κοσμικοῦ αὐτῆς μέλους. Φωνητικὴ δὲ παράδοσις εἶναι τὸ ἰδιαιτέρον ἦθος, ὁ ἰδιαιτέρος χαρακτήρ, δι' ὃν χρωματίζονται τὰ πολυειδῆ καὶ πολυποικίλλα τῆς Βυζαντινῆς μουσικῆς μέλη, ὅπως ταῦτα παρεδόθησαν ἀπὸ στόματος εἰς στόμα καὶ ὅπως ἀπεκρυσταλλώθησαν διὰ τῆς παρασημαντικῆς αὐτῆς εἰς σύστημα γραφῆς, πλήρες καὶ τέλειον. Τὴν παράδοσιν ταύτην κατεῖχον οἱ ἐκάστοτε ἀριστεῖς ἐκτελεσταὶ καὶ διακεκριμένοι μουσικοδιδάσκαλοι τῆς Βυζαντινῆς μουσικῆς, οἵτινες ἄνευ τεχνικοῦ τιος μέσου — καὶ τοῦτο εἶναι τὸ θαυμαστὸν — διέσφωσαν ταύτην μέχρις ἡμῶν.

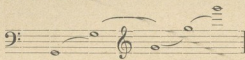
Ὁ καθηγητὴς κ. Ψάχος καὶ τὸ παναρμόνιον (Ὁργγελ).

Τὴν φωνητικὴν ταύτην παράδοσιν τελείως ἀγνοοῦντες οἱ μόνον τὴν εὐρωπαϊκὴν μουσικὴν γνωρίζοντες, νομίζουσιν ὅτι πάσα αὐτῆς αἱ διαστηματικαὶ λεπτομέρειαι εἶναι δυνατόν νὰ ὑπαχθῶσιν εἰς τὰ συγκεκριμένα τοῦ κλειδοκυμβάλου διαστήματα. Διὰ τοῦτο; Διότι δὲν ὑπέρβεν μέχρι τοῦδε εἰδικὸν ὄργανον, δι' ὃν νὰ ἀποδίδονται ὅλαι αἱ διαστηματικαὶ λεπτομέρειαι τῆς Ἑλληνικῆς καὶ τῆς Ἀνατολικῆς, ἐν γένει μουσικῆς.

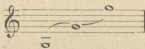
Τὴν ἔλλειψιν ταύτην ἀνεπλήρωσεν ἤδη ὁ καθηγητὴς τῆς Ἑλληνικῆς μουσικῆς κ. Κ. Ψάχος διὰ τῆς κατασκευῆς ὄργανου ἰδικῆς του ἐπινοήσεως, εἰς τὸ ὅποιον ἔδωκεν

τὸ ὄνομα: *Παναρμόνιον*. Εἰς τὸ *Παναρμόνιον* ὁ κ. Ψάχος ἀπεκρυστάλλωσεν κατόπιν τριακονταετοῦς ἀδιαλείπτου μελέτης τὴν φωνητικὴν τῆς Ἑλλην. μουσικῆς παράδοσιν, οὕτως ὥστε νὰ ἀποδίδονται ἀσφαλῶς πάσαι αἱ δι' αὐτῆς διασῳθείσαι διαστημاتيκαὶ λεπτομέρειαι, αἱ ὁποῖαι εἶναι καθωρισμέναι ἀκουστικῶς καὶ μαθηματικῶς εἰς ἴδιον θεωρητικὸν σύστημα. Ἡ Διαπασῶν (ὀκτάβα) τοῦ Παναρμονίου, ἀντὶ τῶν συνῆθων δέκα καὶ τριῶν πλήκτρων τοῦ κλειδοκυμβάλου, περιέχει τεσσαράκοντα αὐτο, κατανεμημένα εἰς τρεῖς σειράς, τὴν μίαν ὑπερθεῖν τῆς ἄλλης, μετὰ τὴν οὐσιώδη διαφορὰν, ὅτε καὶ ὁκτὼ λευκὰ πλήκτρα, διατηρούμενα κατὰ τὸ μέγεθος καὶ τὴν ἔκτασιν τὰ αὐτὰ, ἀποδίδουσι τὴν καθαρὰν διατονικὴν κλίμακα τῆς Ἑλληνικῆς μουσικῆς, ὅλων τῶν λεπτομερειῶν ἀπαριθμῶμενον διὰ τῶν μικροτέρων εἰσοσι καὶ ἑννέα παύρων πλήκτρων.

Τοῦ *Παναρμονίου* κατασκευάσθησαν δύο τύποι, ἦτοι *Ὀργκελ* καὶ *Ἀρμόνιον* μέγα καὶ μικρὸν. Τὸ *Ὀργκελ* καὶ τὸ μέγα *Ἀρμόνιον* ἔχουσι ἀνὰ τέσσαρας Διαπασῶν (ὀκτάβας) κατὰ τὴν ἑξῆς ἔκτασιν:

Τὸ δὲ μικρὸν Ἀρμόνιον δύο:

Τοῦ Ὀργκελ αἱ διαστάσεις εἰς μέτρα εἶναι: ὕψος 3,40, πλάτος 1,80 καὶ βάθος 2,35. Οἱ πολυπληθεῖς αὐλοὶ τοῦ ἀποδίδουσι διὰ ἐιδικῶν κομβίων διάφορα ὄργανα. Ἄλλ' ἐπειδὴ ὡς ἐκ τῆς πληθῆος τῶν πλήκτρων τοῦ καθίσταται δυσχερὴς ἡ χρῆσις τῶν, ἐπενοήθη καὶ αὐτομάτω μηχανήμα *Ὀργανόλας* (εἰδοςδὴλ. πιανόλας ἰδιαίτερον) τὸ ὁποῖον παίζει οὐχὶ διὰ τῶν πλήκτρων, ἀλλ' ἀπ' εὐθείας διὰ τῶν αὐλῶν, οὕτως ὥστε νὰ δύναιται τις ἄμεσως νὰ λαμβάνῃ ἴδιαν αὐτοῦ διὰ τῶν ἐκτελούμενων αὐτοτελῶν τεμαχίων.

Τὸ *Παναρμόνιον* κατασκευάσθη ἐν τῷ ἐν Oettingen τῆς Βαυαρίας πεφημισμένῳ ἔργασταίῳ Orgel καὶ Ἀρμονίῳ Steinmayer, διαπάνη τῆς κ. Σικελιανοῦ. Τὸ μηχανήμα τῆς Ὀργανόλας, ὅπως καὶ αἱ ταινίαι, κατασκευάσθησαν ἐν Λειψίᾳ ὑπὸ τοῦ μοναχικοῦ αὐτοῦ οἴκου Grishaber. Διὰ τὴν κατασκευὴν ὅλων τούτων ἐχρησιάσθησαν τρία ὀλόκληρα ἔτη, κατὰ τὰ ὁποῖα ὁ κ. Ψάχος παρηκολούθει τὴν ἐργασίαν, ἐν Γερμανίᾳ διαμνῶν.

Ἔνεκα λόγων ἀνεξαρτήτων τῆς θελήσεως τοῦ κ. Ψάχου τὸ Παναρμόνιον (ὄργκελ) δὲν κατορθώθη νὰ ἔλθῃ εἰς Ἀθήνας, καίτοι ἔτοιμον καὶ συσκευασμένον πρὸς ἀποστολὴν. Τὰ δύο μόνον Ἀρμόνια ἦλθον ἐνταῦθα, ὅν τὸ μὲν μικρὸν εὐρίσκειται παρὰ τῷ κ. Ψάχῳ, τὸ δὲ μέγα μεταφέρθη ὑπὸ τῆς κ. Σικελιανοῦ εἰς Ἀμερικὴν, ὅπου καὶ εὐρίσκειται, ἀγνώστον ποῦ.

Ποῖαν σημασίαν διὰ τὴν ἐθνικὴν ἡμῶν μουσικὴν ἔχει τὸ τελείως πρωτότυπον τοῦτο ὄργανον δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ τονίσωμεν. Καὶ διὰ τοῦτο εὐχῆς ἔργον θὰ ἦτο τὸ Κράτος ἢ ἄλλος τις ὀργανισμὸς ἢ τῶν πλουσίων τις νὰ ἤρχετο ἐπίκουρος, οὕτως ὥστε, μεταπερῶμενον τὸ μέγα Παναρμόνιον ἐκ Γερμανίας, νὰ ἐκπληρώσῃ τὸν προορισμὸν, δι' ὃν κατασκευάσθη καὶ ὁ ὁποῖος εἶναι ἡ διάσφαις τῆς φωνητικῆς παραδόσεως καὶ ἡ πιστὴ καὶ ἀκριβὴς ἀπόδοσις τῶν ἀμμήτων μελωδιῶν τῆς Βυζαντινῆς καὶ τῆς ἐν γένει ἑλληνικῆς μουσικῆς, μετὰ ὅλην τὴν λαμπρότητα τοῦ διαστημاتيκοῦ αὐτῆς πλούτου. Διότι εἶναι περιττὸν νὰ εἰπωμεν, ὅτι εἶναι ζήτημα φιλοτιμίας ἐθνικῆς μία τοιαύτη πολῦτιμος καὶ ἐθνωφελὴς ἐργασία νὰ τύχῃ τῆς δεούσης προσοχῆς τῶν ἀρμόδιων πρὸς τὸ καλὸν τοῦ τόπου καὶ ἰδίως πρὸς ἀνύψωσιν τῆς ἐθνικῆς μας μουσικῆς.

ΤΕΡΠΑΝΔΡΟΣ